

Högskoleverket, begagnade bilar och tjuvkikande på mörka kort

När du köper en begagnad bil utgår du från att säljaren har bättre information om bilen än du har. Om det inte är en mycket nära vän eller släkting som är säljare, och om du är disponerad för att inte lita fullt ut på dina medmänniskor, då kommer du att utgå från att säljaren undanhåller information för dig, speciellt den som är till nackdel för säljaren.

Detta är en situation av asymmetrisk information, vilket skapar förluster i det ekonomiska systemet. I fallet med en begagnad bil kommer det sannolikt att leda till att du prutar mer än du hade gjort om du hade haft full information. Du vill ju kompenseras för den risk du står genom att vara relativt oinformerad. I fallet med mer etablerade bilfirmor har denna situation lett till att man skapat metoder för att skapa större förtroende och större öppenhet, vilka samtliga kostar resurser.

Allt detta är kostnader som man hade sluppit i ett ekonomiskt system karakteriserat av full öppenhet eller av trovärdiga människor.

Högskoleverket utvärderar idag företagsekonomi som akademiskt ämne. På högskoleverket finns idag information om hur de svenska akademiska anstalterna klarat av att uppfylla högskolelagens målsättningar avseende de akademiska uppsatserna på kandidat-, magister- och masternivå. Anstalternas uppsatser har slumpmässigt valts ut, granskats av slumpmässigt utvalda granskare, där varje anstalt fått utse minst en granskare till poolen av granskare. Proceduren är därför rimligt rättvis, om än att granskarna troligtvis inte är slumpmässigt fördelade i företagsekonomins olika delområden. Resultaten av dessa granskningar finns nu.

Men dessa resultat distribueras inte. De görs inte offentliga. Högskoleverket sitter och ruvar på den här informationen. De skapar på så sätt aktivt en situation av asymmetrisk information. När resten av ekonomin försöker reducera asymmetrier och försöker finna metoder för att hantera asymmetrier, då ägnar Högskoleverket sig åt att hitta metoder för att skapa asymmetrier.

Varför presenterar man då inte informationen? Man kan tänka sig några förklaringar:

1. Högskoleverket skall senare åka ut till anstalterna och granska dem. Man kan tänka sig att de önskar ha informationen om resultatet av uppsatsgranskningen för sig själva, för att på så sätt kunna ställa frågor där svarande anstalt inte känner bakgrunden. Det är exakt den situation som jag angav inledningsvis. Att aktivt undanhålla information är mycket främmande för seriösa akademiker. Vår livsluft är öppenhet och kritik, inte sällan högljudd sådan. Vilket denna, min skrivelse, är ett exempel på.
2. Högskoleverket har ännu inte analyserat den inkomna data, varför de inte kan släppa ut den och sina analyser. Den tolkningen är helt otänkbar. Redan på kandidatnivå kräver vi av våra studenter att de inför sin datainsamling gör klart för sig hur data skall analyseras. Och våra studenter får maximalt 10 veckor på sig att genomföra hela sin forskning. Högskoleverket har haft snart ett år på sig att utveckla sina analysmetoder, och de har i sin expertgrupp nästan enbart professorer i den akademiska delen av gruppen. Med den tiden och med den kompetensen är det självklart så, att data är säkerställd, analyser utförda och resultat framtagna.
3. Analyserna kan ha gett fel slutsats utifrån antagandet att expertgruppen inte företräder professionens intresse av god företagsekonomisk utbildning och ett uppfyllande av högskolelagen, utan företräder i första hand sina organisationer. I

- expertgruppen finns, inom den akademiska delen, akademiker från svenska och utländska universitet. Blott i två fall bland akademikerna synes (med reservation för mina tolkningssvårigheter) det finnas representanter utanför universitetens värld. Det finns en professor från Handelshögskolan i Stockholm och en lektor från Högskolan i Kristianstad. Kan det då vara så att resultaten av analyserna, vilket jag enligt punkt 2 ovan antar finns, visar på att universiteten inte kommer ut som önskvärt av granskningen? Min egen analys av materialet antyder att högskolor och universitet inte skiljer sig åt i kvalitet på akademiska arbeten på kandidatnivå och magisternivå. Den asymmetriska informationen från Högskoleverket skulle således vara en konsekvens av att expertgruppen undanhåller information som missgynnar deras egna organisationer. En sådan slutsats får inte vara sann, ty en akademiker har i första hand sin lojalitet till sin profession, och först i andra hand till den organisation där personen tillfälligtvis befinner sig. Det är också otänkbart att expertgruppens andra ledamöter, studenter och praktiker, tillåts överflygla akademikernas professionella normer.
4. Allmän klantighet, där man inte aktivt vill undanhålla information, enligt punkt 1, men heller inte lämna ut information man är osäker på. Osäkerheten beror på att man inte har goda rutiner, inte har en perfekt oljad process, och kanske inte helt litar på varandra. Då är det säkrare att tuga och vänta, än att gå ut med information, som man sedan kanske får be om ursäkt för. Detta är den mest positiva tolkning av de mörka korten jag kan ge. Den är baserad på en icke ringa erfarenhet av det akademiska systemet i Sverige, där jag verkat i snart 30 år. Många försöker vara professionella och ärliga och uppriktiga och goda akademiker. Men man kan inte lägga all sin själ i en sak och får förlita sig på andra, som man vet inte heller kan lägga ner all sin själ i en sak, samtidigt som man vet att andan och miljön är mycket överseende med dålig prestation, varför man förväntar sig misstag. Bättre då att tuga, dvs att mörka sina kort

Att tolka världen i form av avskilda faktorer är en sjuka och det som utmärker en akademiker. Min mor hade lugnt sagt att det förmodligen är en kombination av allt.

Idag så vet vi, precis som när vi handlar bil av någon som vi inte riktigt litar på, att det finns information om de akademiska anstaltens prestationsnivåer. Men det är information som Högskoleverket aktivt försöker hemlighålla.

I poker kan man spela med mörka kort. Inte ens banken får titta på de mörka korten. Det är en rättvis produktion av asymmetrisk information eftersom asymmetrin drabbar alla. I Högskoleverkets spel, tjuvkikar Högskoleverket på sina kort. I Las Vegas hade Högskoleverket blivit utkastat från varje kasino. Måhända önskar vi ett Högskoleverk som i alla fall har uppnått den moraliska nivån att de kan accepteras i Las Vegas.

Högskoleverkets agerande är akademiskt ovärdigt, och utifrån de akademiska anstaltens behov och intresse, ineffektivt. Och i poker är det fusk. Att titta på de mörka kortet. Så gör man helt enkelt inte.

Öllsjö den 7 oktober 2011

Sven-Olof Collin
Professor i företagsekonomi med inriktning på bolagsstyrning och redovisning vid
Linnéuniversitetet.